

Mapiranje identiteta

Promocija baštine kroz turističke karte

Ilustracija kreirana uz pomoć umjetne inteligencije

Turističke karte više su od jednostavnih orijentacijskih alata – one postaju ključan alat u interpretaciji i promociji lokalne baštine. Kroz ilustrirane, tematske ili interaktivne kartografske prikaze, gradovi mogu usmjeriti posjetitelje prema skrivenim lokalitetima te dodatno naglasiti identitet.

U ovom članku predstavljamo primjere uspješnih kartografskih rješenja koja **turizam pretvaraju u doživljaj, a prostor u priču.**

■ Početci putovanja

Povijest putovanja veže se uz razvoj civiliziranosti čovječanstva i život u organiziranim zajednicama. Oko 4000. g.pr.n.e. pojavljuje se novac i razvija se trgovina, pismo i kotači pa se smatra da su Sumerani zaslužni za razvoj prve faze putovanja koja se vežu za egzistencijalne razloge i ratovanje, no i istraživanje, kulturu i zdravlje. Putovanja iz ugone u trećem tisućljeću pr.n.e. javljaju se u Babilonu, Egiptu, Asiru, Perziji, Kini i Japanu, no učestalije se pojavljuju putovanja radi trgovine i to pravcima *Putevima svile*, koji povezuje Kinu s Crnim morem, *Jantarska cesta* koja se proteže od Balkana do Mediterana i *Solna cesta*, koja je vodila od Hadramauta do Male Azije i Arabije. U starom vijeku, za vrijeme antike u Grčkoj, 776. pr.n.e. organizirane su prve **Olimpijske igre** koje su bile motiv putovanja na sportske događaje, a organizirala su se i druga natjecanja (Istamske igre, Nemejske, Pitijске). U to doba najčešće putuju istraživači, pjesnici, putopisci i trgovci. Dobre uvjete za putovanja postavili su Rimljani razvojem razgranate mreže cesta. Postojala je mogućnost kupovine karata za prijevoz pa i rezervacija mjesta u kočiji. Već u to doba bilo je moguće pronaći brošure s itinerarom. Putovalo se radi trgovine, državnih poslova, ali i zbog raznih priredbi koje su se održavale na stadionu (amfiteatru *Circus Maximus*). Posjećivali su i termalna i ljekovita kupališta. U te svrhe posjećivali su današnji Cavtat (Epidaurum), otok Eubeju (Grčka) i Baiae (Napuljski zaljev).

■ **Pojava turizma kakvog danas poznajemo**

Turizam je pojava koja je nastala u 19. stoljeću, a utjecala je na razvoj modernog i suvremenog društva. Višak slobodnog vremena i prometna revolucija, koja je utjecala na razvoj željeznice i parobroda, potaknuli su razvoj novih motiva za putovanje.

U jednoj od prvih definicija (1905) turizam se opisuje kao pojava modernoga doba, izazvana povećanom potrebom za odmorom i promjenom klime, probuđenim i njegovanim smislom za ljepote krajolika, radosti i užitak boravka u slobodnoj prirodi. Danas je u većini zemalja prihvaćena opća koncepcijska definicija turizma Svjetske turističke organizacije (UNWTO, 1999) prema kojoj turizam uključuje sve aktivnosti proizašle iz putovanja i boravaka osoba izvan njihove uobičajene sredine ne dulje od jedne godine radi odmora, poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih uz aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu u mjestu koje posjećuju.

■ **Povijest prvih turističkih karata**

Antika i srednji vijek:

- * Tabula Peutingeriana (4.–5. st.): Rimska cestovna karta – prikazuje mrežu puteva kroz Rimsku imperiju, ranija verzija *turističke* karte za putnike.
- * Portolanske karte (13.–15. st.): Koristili su ih pomorci – praktične karte s lukama i obalnim linijama, korisne i za hodočasnike.

17.–18. stoljeće:

- * Pojavljuju se karte s preporukama za putnike, većinom kao dio putopisnih knjiga. Izrađuju se i karte za hodočasnike s putovima do svetih mjesta (Santiago de Compostela, Rim, Jeruzalem).

19. stoljeće – početak modernog turizma:

- * Uz uspon željeznice i pojavu turističkih vodiča (npr. Baedeker) dolaze i prve karte namijenjene široj publici.
- * Baedeker guides (Njemačka, od 1820-ih): Uključuju detaljne karte gradova, ruta, preporuke.
- * U Britaniji i Francuskoj, pojavljuju se topografske karte za planinare i izletnike.

Početak 20. stoljeća:

- * Karte postaju vizualno privlačnije – pojavljuju se art deco stilizirane karte (posebno u Parizu, Londonu, New Yorku).
- * Povezanost s javnim prijevozom – primjer: Harry Beckova londonska metro karta (1931.), koja se smatra revolucionarnim rješenjem u kartografiji (iako nije topografski točna, iznimno je čitka i korisna).

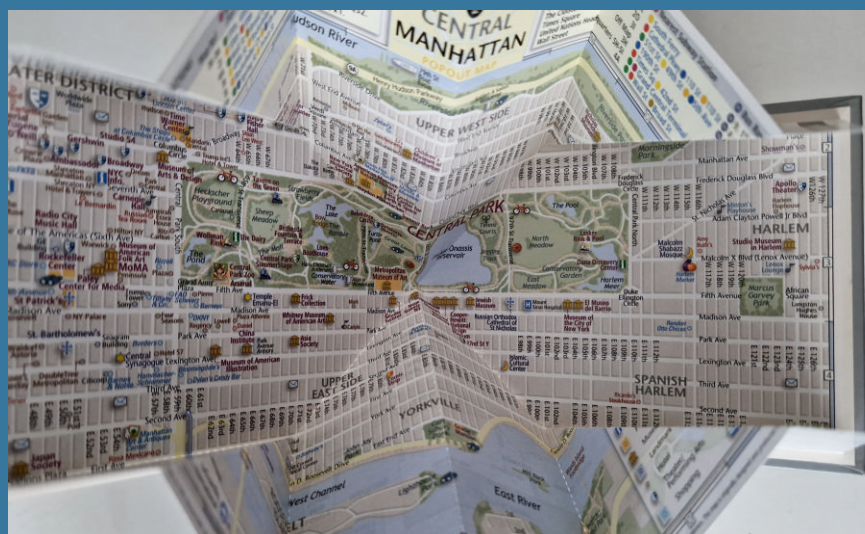
■ **Zašto gradovi trebaju turističke karte: više od orijentacije**

Turističke karte predstavljaju daleko više od pukog orijentacijskog alata – one su snažno sredstvo interpretacije prostora, komunikacije identiteta i strateškog upravljanja posjetima. Kroz vizualni jezik karata moguće je posjetiteljima prenijeti slojevitu priču o gradu: njegovim kulturnim, povijesnim i prirodnim vrijednostima, lokalnoj ponudi, ali i skrivenim dragocjenostima koje često ostaju izvan uobičajenih ruta. Ulaganje u kvalitetna i tematski osmišljena kartografska rješenja donosi višestruke koristi. Dobro dizajnirana karta omogućava ravnomjernije razgledavanje svih dijelova grada, a time smanjuje pritisak na tzv. *top lokacije* te potiče uključivanje manje poznatih četvrti u turistički promet. To može rezultirati dužim zadržavanjem posjetitelja, većom potrošnjom, ali i dubljim upoznavanjem lokalne zajednice, a samim time i jačim povezivanjem s destinacijom.

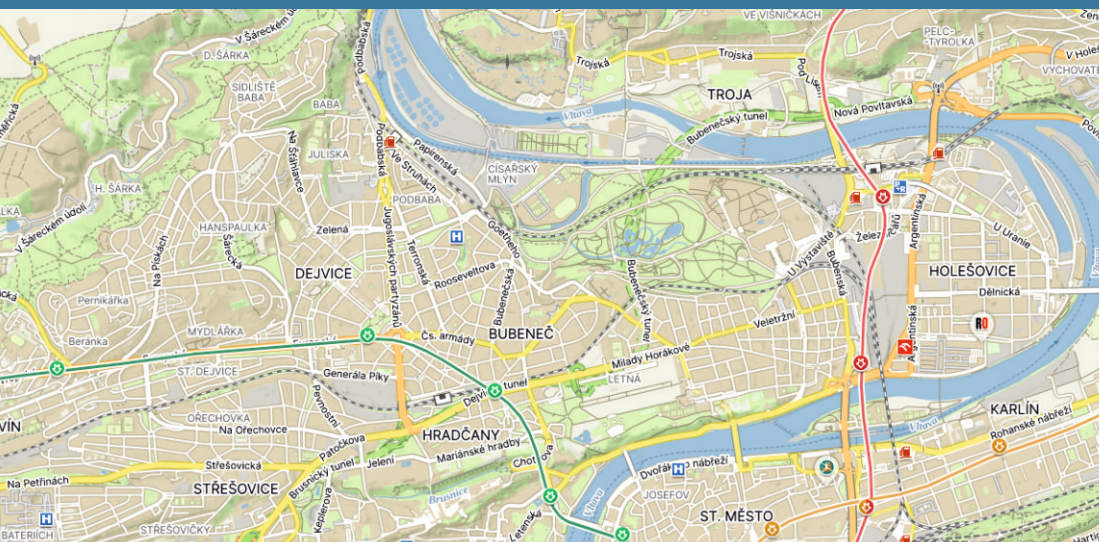
Posebno se ističu tematske karte, koje na inovativan način spajaju turizam, edukaciju i lokalnu priču. One mogu biti prilagođene različitim ciljnim skupinama i koristeći prilagođenu simbologiju, boje i ilustracije te uključujući edukativni sadržaj, potiče se dodatno istraživanje. Osim toga, ilustrirane karte s kulturnim rutama, prirodnim lokalitetima i povijesnim temama mogu istovremeno služiti kao suvenir i alat za interpretaciju.

■ **Dobri primjeri turističkih karata i prikaza prostornih podataka**

* **Karta New Yorka** koja je privlačna dizajnom i zanimljivim načinom slaganja. No, prije svega, točna je i puna informacija, a malim formatom je i prilagođena gradskim šetnjama.

* **Mapy.cz** je online karta s turističkim slojevima i jasno označenim turističkim rutama. Obuhvaća staze, biciklističke rute, prirodne atrakcije, panoramske točke. Prednosti ove karte su preciznost, ažurnost i offline funkcionalnost.

* **UNESCO Urban Heritage Atlas** – vizualizira povijesne gradove diljem svijeta s naglaskom na urbanu baštinu.

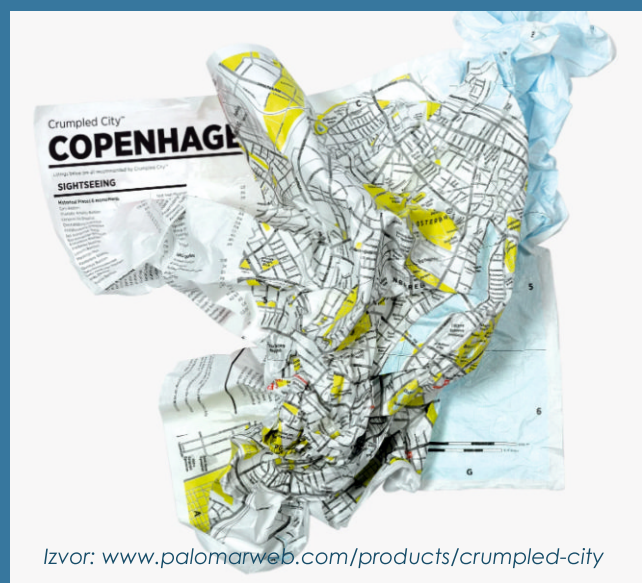
A cultural mapping platform

The Urban Heritage Atlas is also a **cultural mapping platform** that supports the identification and documentation of the specific attributes of historic cities and settlements that have a unique heritage value and should be conserved. For local (and national) authorities, this platform helps recognise what should be protected in a historic city or settlement and thus helps with better management of historic urban areas. It supports mapping the Urban Heritage Characteristics that express the Outstanding Universal Value (OUV) of the World Heritage property at different scales. Cultural mapping is a methodology that makes visible the spatial relationships and built forms, cultural resources and practices, and national features that make historic cities and settlements distinctive and meaningful. It supports those cities and settlements that are a part of or have properties inscribed on the UNESCO World Heritage List as well as all others not yet inscribed on the World Heritage List, including those on the national Tentative Lists (sites that may be eventually considered for nomination to the World Heritage List).

Izvor: whc.unesco.org/en/urban-heritage-atlas/

* **Crumpled City™ Maps (Palomar, Italija)** su karte otporne na gužvanje i vodu. Jednostavan dizajn, istaknute atrakcije, moderni simboli. Prednosti ovih karata su praktičnost, dizajn te trajnost. Posebno je dobra ovakva tehnologija za planinarske i izletničke karte.

Izvor: www.palomarweb.com/products/crumpled-city

* **Karta JU Park-šuma Marjan** je karta izrađena i za tisak na papiru i na info tablama koje su postavljene u samom prostoru Park-šume Marjan. Tako su dostupne svakom šetaču te je dodan QR kod čijim se skeniranjem otkriva više informacija o samom području. Simbologija karte prati grafičke standarde te je tako standardiziran prikaz koji prikazuje sve bitne sadržaje.

■ **Tematske karte – personalizirani pristup otkrivanju destinacije**

Tematske turističke karte omogućuju posjetiteljima da grad dožive kroz specifične interese – bilo da se radi o kulturnim rutama, prirodnim lokalitetima, gastronomskoj ponudi ili povijesnim pričama. One strukturiraju prostor oko određene teme i time pružaju dublje i smislenije iskustvo destinacije. Takve karte olakšavaju interpretaciju prostora i povezuju različite sadržaje u logičnu cjelinu, što je posebno korisno za samostalne posjetitelje. U vizualno privlačnom i informativnom obliku, tematske karte mogu služiti i kao promotivni materijal te suvenir. Istovremeno su alat koji informira, educira i inspirira pretvarajući klasično razgledavanje u osobno putovanje kroz prostor.

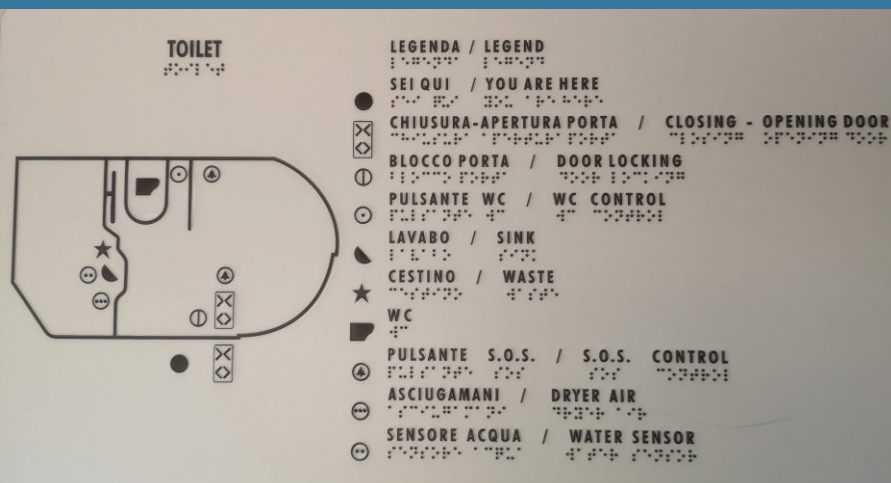
Uz navedeno, karte omogućuju obraćanje posebnom dijelu posjetitelja jer se mogu prilagoditi specifičnim potrebama različitih skupina; primjerice, osoba s invaliditetom (npr. korištenjem taktilnih karata, karata s visokim kontrastom ili zvučnih vodiča), djece (kroz pojednostavljene, vizualno bogate karte s većim simbolima i ilustracijama) ili starijih osoba (uz veći font, jasnije oznake i logičniji raspored informacija).

Takva inkluzivna kartografska rješenja osiguravaju da svi posjetitelji mogu ravnopravno doživjeti prostor i snalaziti se u njemu.

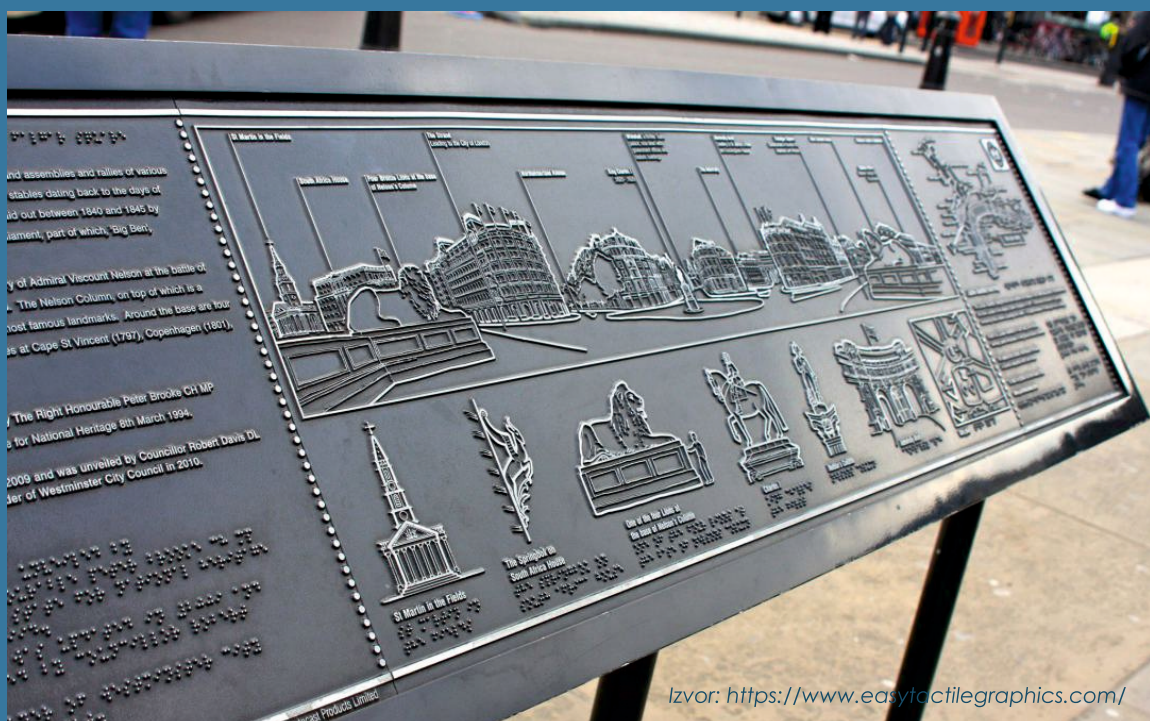
■ **Važnost turističkih karata za osobe s invaliditetom**

Turističke karte koje uzimaju u obzir potrebe osoba s invaliditetom doprinose inkluzivnosti destinacije i omogućuju ravnopravno sudjelovanje u turističkom iskustvu. Kroz jasno označene pristupačne rute, lokacije s prilazima za invalidska kolica, taktilne karte ili uvećane grafike za slabovidne osobe, ove karte omogućuju bolju orijentaciju i sigurnije kretanje gradom. Informiranost o dostupnosti sadržaja smanjuje stres i povećava samostalnost posjetitelja s invaliditetom. Takva kartografska rješenja pridonose pozitivnom imidžu destinacije kao društveno odgovorne i dostupne svim skupinama. Ulaganjem u inkluzivne turističke karte gradovi podižu kvalitetu usluge i turističke ponude na višu razinu.

Taktilna karta na neki je način skulptura prostornog prikaza jer ona koristi izdignute površine te se čita dodirrom. Takve se karte mogu proširiti s dodatnim informacijama na Brailleovom pismu te tako omogućiti bolju orijentaciju, planiranje rute kao i snalaženje u javnim prostorima i javnom prijevozu.

Karte s područja Italije (regija Puglia); Fotografije: privatna arhiva

■ *Važnost dječjih turističkih karata*

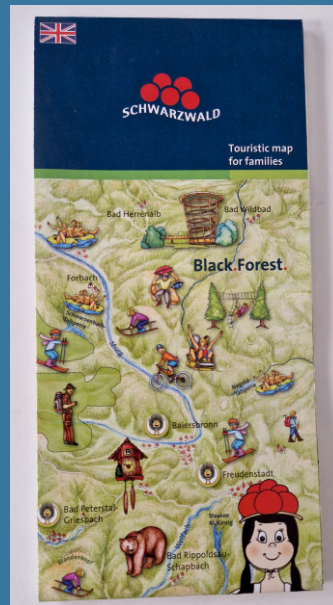
Turističke karte prilagođene djeci ključan su alat u poticanju rane prostorne pismenosti i interesa za kulturnu i prirodnu baštinu. Korištenjem jednostavnih simbola, boja i ilustracija, takve karte omogućuju djeci lakše razumijevanje prostora i potiču ih na aktivno sudjelovanje u istraživanju grada. Edukativni sadržaji integrirani u kartu, poput zagonetki, zadataka ili tematskih ruta, čine iskustvo učenja zabavnim i interaktivnim. Dječje karte dodatno potiču obiteljski turizam jer motiviraju roditelje da zajedno s djecom otkrivaju sadržaje prilagođene mlađem uzrastu i ujedno su važno pedagoško i turističko pomagalo.

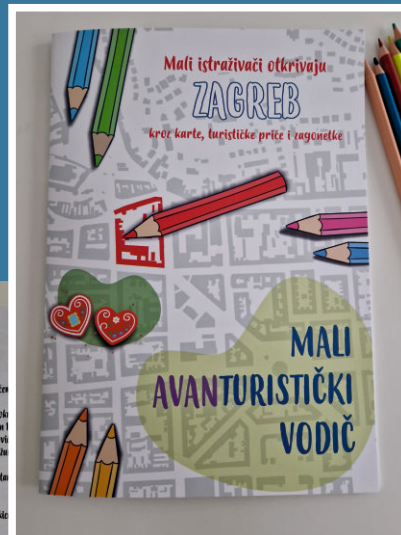
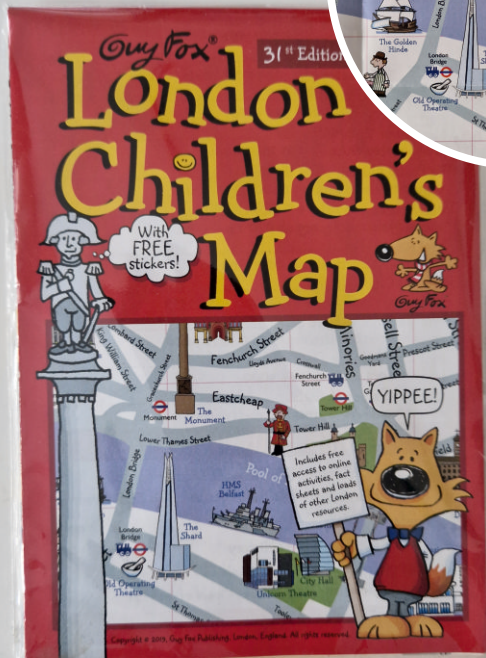
<https://www.deutsche-maerchenstrasse.com/en/route/our-route/map>

**German
Fairy Tale
Route**
(Njemačka)
je karta
turističke rute
inspirirana
bajkama
braće
Grimm koja
povezuje
više
lokaliteta i
regija.

Karta šume
Schwarzwald;
fotografije:
privatna arhiva

Dječja karta grada Londona;
Autor: Guy Fox
dodatno potiče iskustvo
putovanja jer sadrži
naljepnice i simbologija je
prilagođena djeci;
Fotografije: privatna arhiva

Dječji vodič kroz grad
Zagreb;
Autor: Plan 360 d.o.o.
dodatno potiče istraživanje i
razvoj percepcije prostora jer
sadrži priče, zagonetke,
brojalice i karte koje djeca
mogu bojiti

Turističke karte su strateški alat razvoja destinacije. Njihova snaga leži u sposobnosti da istovremeno informiraju, orijentiraju i interpretiraju. Kada su tematski promišljene i ciljano oblikovane postaju važan medij za prenošenje lokalnog identiteta i unapređenje posjetiteljskog iskustva. Ulaganjem u inovativna kartografska rješenja grad ne samo da povećava vidljivost svoje ponude, već stvara dugoročnu vrijednost za zajednicu i sve koji je posjećuju.

Karte danas nalazimo u različitim formatima – **tiskane** u turističkim centrima, suvenirnicama i muzejima, ali i u **digitalnim** oblicima s interaktivnim elementima poput QR kodova, audio vodiča ili **proširene stvarnosti**. U digitalnom dobu njihova uloga nije umanjena, već pojačana postale su važan alat za promociju destinacije, pristupačan svakom posjetitelju putem pametnog telefona.

Dodatna vrijednost karata očituje se u mogućnosti povezivanja kulturnih, prirodnih i povijesnih resursa u cjelovitu naraciju prostora. Karte ne prikazuju samo gdje se nešto nalazi, već i zašto je to važno te postaju most između grada i njegovih posjetitelja.

Izvori:

- * <https://whc.unesco.org/en/urban-heritage-atlas/stone-town/>
- * <https://www.deutsche-maerchenstrasse.com/en/route/our-route/map>
- * <https://www.enciklopedija.hr/clanak/turizam>
- * <https://www.enciklopedija.hr/clanak/turizam>
- * <https://mint.gov.hr/>